

עירובין יא

אם יש לו צורת הפתח אף על פי שרחב מעשר אינו צריך למעט.
שאלה: אשכחן צורת הפתח דמהניא ברחבו, ואמלתרא דמהניא בגבהו. איפכא מאי?
תשובה בעניין צורת הפתח לגובה: תא שמע, דתניא: **מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט, ואם יש לו צורת הפתח - אינו צריך למעט.**
תשובה בעניין אמלתרא לרוחב: תא שמע, דתניא: (רישא) **מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט,** (סיפא) **והרחב מעשר - ימעט,**
ואם יש לו צורת הפתח - אינו צריך למעט, ואם יש לו אמלתרא - אינו צריך למעט.
מאי לאו אסיפא?
דחייא: לא, ארישא.

נוסחאות שונות של המשנה: מתני ליה רב יהודה לחייא בר רב קמיה דרב: **אינו צריך למעט.**
אמר ליה (רב): אתנייה צריך למעט.
דיוק מדברי רב: אמר רב יוסף, מדברי רבינו נלמד: חצר שרובה פתחים וחלונות - אינה ניתרת בצורת הפתח, מאי טעמא - הואיל ו- יותר מעשר -- אוסר במבוי ← מה יותר מעשר האוסר במבוי - אינו ניתר בצורת הפתח ופרוץ מרובה על העומד -- אוסר בחצר ← אף פרוץ מרובה על העומד, האוסר בחצר - אינו ניתר בצורת הפתח

דחייא לדברי רב יוסף: מה ליותר מעשר האוסר במבוי - שכן לא התרת בו אצל פסי ביראות לרבי מאיר, תאמר בפרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר - שכן התרת אצל פסי ביראות לדברי הכל.

יש קולא בפרוץ מרובה על העומד שאין ביותר מעשר חיזוק לדברי רב יוסף: לימא מסייע ליה: **דפנות הללו שרובן פתחים וחלונות - מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ.**
שרובן סלקא דעתך? אלא אימא: שריבה בהן פתחים וחלונות, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ.

אם פרוץ מרובה על העומד אי אפשר להתיר על ידי צורת הפתח – כרב יוסף דחייא: אמר רב כהנא; כי תניא ההיא - בפיתחי שימאי. מאי פיתחי שימאי? פליגי בה רב רחומי ורב יוסף;
• חד אמר: דלית להו שקפי
• וחד אמר: דלית להו תיקרה

עוד שסוברים כרב: ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב. דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק; מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן שנעץ ארבע קונדיסין בארבע פינות השדה, ומתח זמורה עליהם, ובא מעשה לפני חכמים, והתירו לו לענין כלאים –

ר' יוחנן	ריש לקיש	
מותר	מותר	כלאים
אסור		שבת

במאי עסקינן?

- אילימא מן הצד - והאמר רב חסדא: צורת הפתח שעשאה מן הצד - לא עשה ולא כלום.
  - אלא על גבן; ובמאי?
    - אילימא בעשר - בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא?
    - אלא לאו - ביתר מעשר!
- דחייא: לא, לעולם בעשר ומן הצד, ובדרב חסדא קא מיפלגי.

סתירה: ורמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, ורמי דריש לקיש אדריש לקיש.
נעץ ארבע קונדיסין בארבע פינות השדה, ומתח זמורה עליהם

ר' יוחנן	ריש לקיש	
מותר	מותר	כלאים
אסור		שבת

פיאה

ר' יוחנן	ריש לקיש משום רבי יהודה ברבי חנינא	
אסור	מותר	כלאים
אסור	אסור	שבת

תירוץ לריש לקיש: בשלמא דריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא, הא - דידיה. הא - דרביה.
תירוץ לר' יוחנן: אי אמרת בשלמא: התם (בקעת בית חורתן) - על גבן, הכא (פיאה) - מן הצד, שפיר. אלא אי אמרת אידי ואידי מן הצד, מאי איכא למימר?

ובכך דחו את הדחייה למעלה

דחייה: לעולם אידי ואידי מן הצד, התם - בעשר, הכא - ביותר מעשר.

חיזוק לדחייה: ומנא תימרא דשני לן בין עשר ליותר מעשר - דאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: לא כך היה המעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי יוחנן בן נורי ללמוד תורה, אף על פי שבקי בהלכות כלאים, ומצאו שיושב בין האילנות ומתח זמורה מאילן לאילן. ואמר לו: רבי, אי גפנים כאן מהו לזרוע כאן? אמר לו: בעשר - מותר, ביותר מעשר - אסור.
 במאי עסקינן?

• אילימא על גבן - יותר מעשר אסור - והתניא: **היו שם קנין הדוקרנין, ועשה להן פיאה מלמעלה, אפילו ביותר מעשר - מותר!**

• אלא לאו - מן הצד, וקאמר ליה: בעשר - מותר, יותר מעשר - אסור. שמע מינה.

שני דינים של רב חסדא בצורת הפתח: צורת הפתח שעשאה מן הצד - לא עשה ולא כלום. צורת הפתח שאמרו - צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת, ואפילו דלת של קשין.

דין של ריש לקיש בצורת הפתח: אמר ריש לקיש משום רבי ינאי; צורת הפתח צריכה היכר ציר. **שאלת בירור:** מאי היכר ציר?

תשובה: אמר רב אויא: אבקתא.

עוד בצורת הפתח: אשכחינהו רב אחא בריה דרב אויא לתלמידי דרב אשי, אמר להו: אמר מר מידי בצורת הפתח? אמרו ליה: לא אמר ולא כלום. (יש מפרשים שדבריו מתייחסים לדין של ריש לקיש ולא הצריך היכר ציר)

עוד בצורת הפתח: תנא: **צורת הפתח שאמרו - קנה מכאן וקנה מכאן על גביהן.** **שאלה:** צריכין ליגע או אין צריכין ליגע?

תשובה: רב נחמן אמר: אין צריכין ליגע. ורב ששת אמר: צריכין ליגע.

סיפור שקשור למחלוקת: אזל רב נחמן ועבד עובדא בי ריש גלותא כשמעתיה, אמר ליה רב ששת לשמעיה רב גדא: זיל, שלוף שדינהו. אזל שלף שדינהו. אשכחוהו דבי ריש גלותא חבשוהו. אזל רב ששת קם אבבא, אמר ליה: גדא, פוק תא! נפק ואתא.
חיזוק לדברי רב נחמן: אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל, אמר ליה: תני מר מידי בצורת הפתח? אמר ליה: אין, תנינא; **כיפה, רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין.** ושיון שאם יש ברגליה עשרה שהיא חייבת.

ביאור המחלוקת לענין מזוזה: אמר אביי: הכל מודים אם גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה, אי נמי: יש ברגליה שלשה ואין גבוהה עשרה - ולא כלום. כי פליגי - ביש ברגליה שלשה וגבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה, ויש בה לחוק להשלימה לארבעה. רבי מאיר סבר: חוקקין להשלים, ורבנן סברי: אין חוקקין להשלים,

חזרה לסיפור: אמר ליה רב ששת: אי משכחת להו - לא תימא להו לבי ריש גלותא ולא מידי מהא מתניתא דכיפה.

